

Село Устя є центром Устянської сільської Ради Корецького району, Рівненської області, якій підпорядковані села Дерманка та Франкопіль. Населений пункт віддалений від районного центру на 28 кілометрів та обласного - 95 кілометрів. До найближчої залізничної станції — Новоград - Волинського - 47 кілометрів, автомагістралі Київ - Львів - 30 кілометрів.

За один кілометр від східної околиці села (Закорчик) проходить адміністративна межа між Рівненською та Житомирською областями, а за 7 кілометрів на захід - межа між Корецьким та Березнівським районами Рівненської області. Таким чином Устя розташоване на адміністративній межі Рівненської та Житомирської областей.

З усіх боків Устя оточене лісами , де проживають листяні породи дерев :дуб , граб , береза , осика . У лісах та чагарниках навколо села є багато грибів .

Важливе господарське значення мають цінні породи дерев – сосна і дуб , які використовують у будівництві . Поряд з лісоматеріалами на території Устянської сільської ради є корисні копалини : будівельний камінь , кварц , слюда .

Біля с. Дерманка є також: родовища каоліну площею 7 гектарів. Потужність шару каоліну від 3.5 метра до 15 метрів, а в деяких місцях до 25 метрів. Ці родовища використовує Березнівський фарфоро - фаянсовий завод.

Отже, дана місцевість має неповторну та самобутню красу, багатий рослинний та тваринний світ.

Походження назви села та назв вулиць, околиць, кутків, перша писемна згадка про село Устя

Походження назви села пов'язують з тим, що воно розташоване в гирлі (усті) річки Корчик, яка впадає в річку Случ. Назва села не змінювалася від його заснування.

Перша згадка про село зустрічається ще в 1564 році (Історія міст і сіл УРСР. Рівненська область, стор. 367). Писемна згадка про Устя є також: в акті від 6 травня 1684 року, який містить скаргу від імені дворянина Станіслава Дубецького, слуги Київського підкомор'я Маркіяна Чапліца та Брестського підкомор'я Євстафія Тишкевича про те, що він розвів вольність селян. В цій скарзі розповідається, що селяни напали на Дубовецького побили його, вбили одного із його слуг. При цьому сказано, що один із селян був із села Устя.

Назви околиць, вулиць, кутків села формувалися в різні історичні періоди. Наприклад, є назви, які встановлювалися в радянські часи: Посьолок, Ленінське. Є назви, які склалися історично:

- 1. Закорчик дістав свою назву від того, що знаходиться за річкою Корчик.*

- 2. Суконя. В минулому на вулиці Суконя була розташована і працювала суконна фабрика. Фабрика згоріла ще в ХІХ столітті, а назва вулиці залишилася до цих пір. Старожили*

розповідають легенду, що одну з робітниць фабрики образив чи то пан, чи то наглядач. Щоб помститися, вона вчинила пожежу на фабриці. Для її покарання було використано ката, який здирав з живої дівчини шкіру.

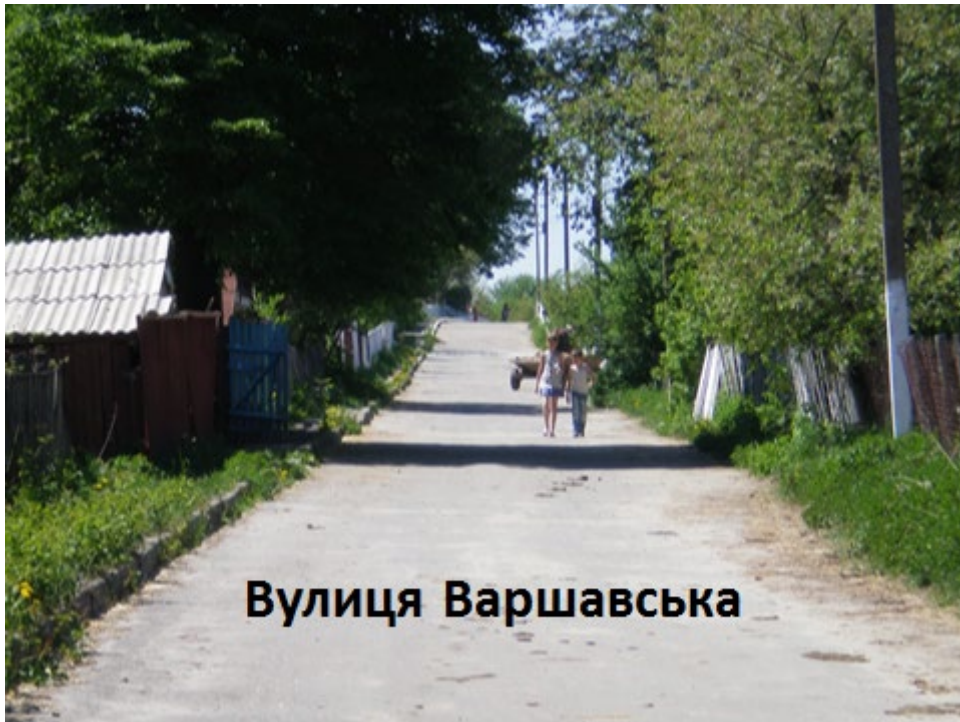
3. *Неважа. А цю назву пов'язують з тим, що ґрунти на цій території "неважні". Про дану околицю передається легенда з покоління в покоління ще з часів турецько — татарських походів на Україну. На околиці Неважі росли високі дуби, на вершечках яких самі відчайдушні чоловіки вартували ворога. І тільки вони вдалині помічали загони турків і татар, давали сигнал людям. Селяни ще до приходу ворога могли сховатися в лісі.*

4. Газон. Ця вулиця розташована на території колишнього панського маєтку. Пани Зеленські мали сад (саме на цій вулиці), де були представлені, як фруктові так і декоративні породи дерев, а також зелені насадження з кущів, квітів, тобто були розбиті зелені газони. З цим пов'язують походження назви, яка збереглася до наших днів. До цих пір на цій території ще трапляються поодинокі старі дерева, кущі колишнього панського саду.

5. *Варшавська. Попередня назва цієї вулиці — Подолинська. Пан Зеленський привіз до села людей з Поділля, яких виграв у карти і поселив на цій вулиці. Вулицю стали називати Подолинською. Назва змінилася на початку ХХ століття. Поблизу вулиці була розташована прикордонна польська застава. Декілька польських солдатів приходили на вечорниці до сільських дівчат. І тоді селяни сміхотворно стали вулицю називати Варшавською.*

6. Околиця села Града має теж: історичне походження. На цій території під час нападу турків і татар загинуло багато люду. Старі люди кажуть "Лежало люду, як граду". Так за цією територією закріпилася назва Града.

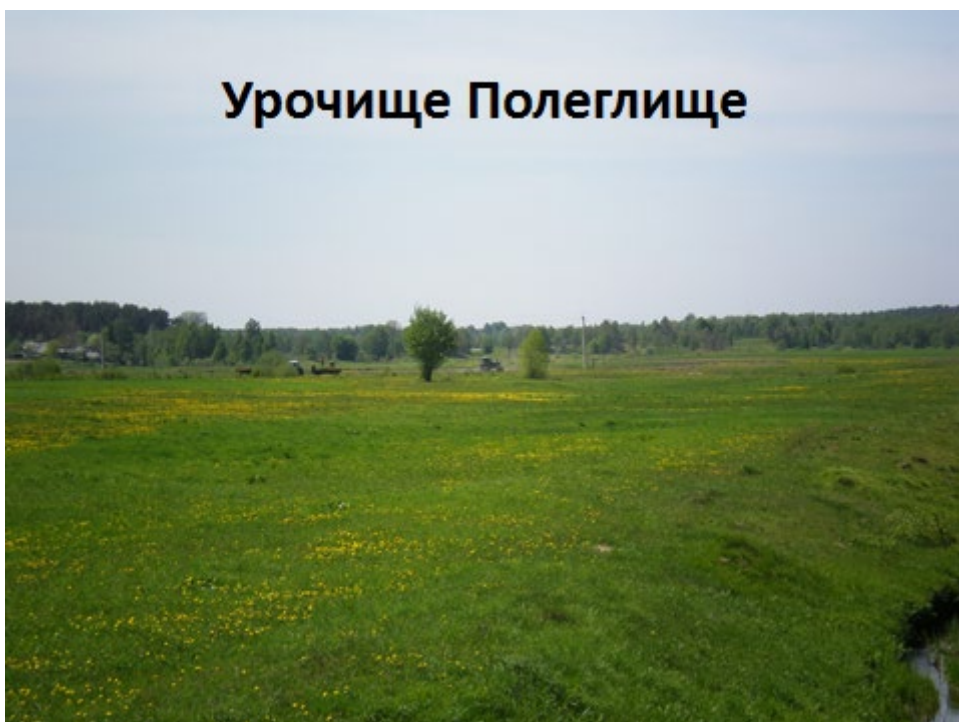
7. Околиця Будки дістала таку назву через те, що тут в минулому було розташовано поселення польських колоністів. Перші житлові приміщення цих поселенців нагадували скоріше "будки" ніж хати. Місцеві жителі цю околицю села стали називати Будками.

8. *Хутором називають вулицю віддалену від центру села.*

9. Варта уваги і давня назва урочища Полеглице , де за народними переказами полягло багато загарбників польської шляхти , (точних відомостей немає). Але урочище до цих пір називають Полеглицем (від слова "полягло").

Історія села від найдавніших часів до XIX століття.

Місцевість, де розташовано село Устя, заселялось людьми з давніх часів. Про це свідчать крем'яні знаряддя праці доби палеоліту, знайдені на території села. В 1930 — х роках поблизу села велися розкопки польськими археологами (Я.Фітцке). В результаті розкопок було виявлене поселення, та курган - могильник часів Київської Русі. Очевидно, що приблизно в VI - VII століттях територія села, як і вся Рівненщина, була заселена слов'янськими племенами. Відомо, що Кореччина була прикордонням між землями волинян, які мешкали на захід від р.Горині, та древлян (на схід від Случа). Але яке саме з цих племен населяло ці землі, достеменно невідомо, оскільки розкопки проводилися недостатньо і багато стародавніх курганів залишилось нерозкопаними. До цих пір збереглися поховальні кургани біля річки Корчик, на Шопах, в лісі в урочищі Кашневищина. Відомо також, що річка Случ, яка протікає через село, була природним східним кордоном Волині. Це дає підставу твердити, що мабуть територія села входила до Волинського князівства.

З XIV століття дана територія, як і вся Волинь, знаходиться під владою Великого князівства Литовського.

У 1569 році в м. Люблін було укладено унію Великого князівства Литовського і Польським королівством, внаслідок чого утворилася нова держава - Річ Посполита. Волинь разом з Київщиною та Брацлавщиною відійшла до Польщі. Так село опинилося під владою Польщі. Жителі села, як і всі українські селяни протягом XVI століття потрапили в кріпосну залежність від польських феодалів. В 1629 році в селі було 104 дими.

Біля села є урочище Полеглище , де за народними переказами полягло багато польської шляхти та козаків. Достеменно відомо, але ці відомості цілком могли б мати місце, адже, відомо, що окремі козацькі загони заходили до Корця. Сутичка між польським та козацьким загонами могла б відбутися неподалік села.

Після національно — визвольної війни українського народу 1648 — 1657 років проти Польщі Волинь залишилася під Польщею.

В 1686 році було підписано Вічний мир між Росією та Польщею. Згідно даного договору Правобережна Україна, а отже і Устя, відходила під протекторат Польщі. Так, Устя, як і вся Кореччина, ще більш як на 100 років опинилась в межах Речі Посполитої.

Після 3 - х поділів Польщі (1772, 1793, 1795), за наслідками яких вона втратила свою державність, Волинь стала частиною Російської імперії. У кінці XVIII століття на Правобережній Україні створено три губернії Київську, Волинську, Подільську. Наш край було включено до Волинської губернії. У Волинській губернії виділялись такі повіти: Житомирський, Новоград - Волинський, Овруцький, Рівненський, Ковельський, Луцький та інші. Такий адміністративний поділ зберігався до кінця правління російського царизму.

На території Волинської губернії було 13 міст, 134 містечок, 9682 села. Серед цих 9683 сіл було і село Устя, яке входило до складу Селищської волості Рівненського повіту. Так село Устя, як і вся Волинь, опинились під владою Росії.

Устя в XIX - на початку XX століття (до 1917 року)

В XIX столітті село Устя належало поміщикам Зеленським і передавалось від покоління до покоління. В їх користуванні на хуторі Суконя була суконна фабрика, яка діяла з 1816 до 1845 року. Тут працювало до 30 робітників. Обсяг виробництва -475 аршинів сукна на рік. В першій половині XIX століття в селах Корецького району існувало 11 підприємств з виробництва сукна, яке переважно використовувалось для пошиття верхнього одягу.

Найбільшими були:

- Сторожівське підприємство, на якому вироблялося сукна на 3750 крб.;*
- Головніцьке - на 3480 крб.;*
- Устянське - на 3480 крб.;*

Зеленським також належав потужний водяний млин, аналогічні млини були в В.Межирічах та Сторожові. Середньорічна кількість пудів перемелу становила 36000.

Відомо, що в кінці XIX - на початку XX століття Зеленським належало 150 десятин орної землі, 200 десятин лісу, 49 десятин лугів. В маєтку пана постійно працювало 6 наймитів.

У 1884 році було завершено будівництво церкви в ім 'я Різдва Пресвятої Богородиці. Кількість православних прихожан у 80 роках XIX століття -533. В1957 році приміщення церкви загорілося від попадання блискавки.

Відразу після пожежі розпочався ремонт і того ж року храм було відбудовано. Будь - яке транспортне сполучення до села було відсутнє. В цей період визначається, багатонаціональний статус села — тут мешкали не лише українці, але й поляки, чехи, євреї.

До речі, міграцію можна й тепер встановити за деякими місцевими прізвищами -Червінька, Юзвінські, Мазури і т. д.

На початку ХХ століття, як і раніше, абсолютна більшість населення були хліборобами. Але крім хліборобства, у селі займалися бондарством, бджільництвом, ткацтвом, ковальством.

Після Століпінської реформи багатші селяни заснували хутірські господарства, зводили нові будівлі, закладали сади, тощо, і таким чином, центр села з усіх доків доповнювався розрізненими садибами хуторами.

Освітня справа аж до наших часів була занедбаною. У ХІХ на початку ХХ століття лише окремі мешканці мали освіту, були грамотними. Жодного навчального закладу в селі не було аж до 20 – х років ХХ століття. Діти, які мали можливість навчатися (а таких було одиниці) відвідували школи або в сусідній Городниці, або в Сторожові. По - справжньому освіта розгортається лише в повоєнний час, коли тут було засновано в 1946 році неповну семирічну школу.

Устя в 1917-1945 роках.

Жителі Устя не стояли осторонь політичних подій 1917-1921 років. Так, мешканець села Устя, Бурченя Іван Львович, брав безпосередню участь в штурмі Зимового палацу, як матрос Балтійського флоту і загинув під час громадянської війни.

Вперше Радянська влада на селі було проголошено в січні 1918 року. Ініціаторами були: Бурченя Василь Н, Логвинчук Хома П. Була створена сільрада, яку очолив Годун Кузьма. Але недовго проіснувала Радянська влада. В 1920 році польські війська окупували Кореччину. Згідно Ризького мирного договору 1921 року, який був підписаний між РРФСР, УРСР і Польщею, село Устя, як і вся Кореччина, опинилась під владою Польщі. Село ввійшло до складу Волинського воєводства

Рівненського повіту. В двох кілометрах за селом проходив кордон між СРСР і Польщею. На східній околиці села була розміщена польська застава (зараз вулиця -Посьолок).

Більшість селян жили бідно. В хатах не було підлоги, покрівля - солом 'яна. Одяг в основному був самотканий з конопель і льону. Селяни платили також загальнодержавні та місцеві податки.

Польський уряд вже в 1921 році взяв напрям на колонізацію навчальних закладів. Згідно закону 1924 року українські школи закривали і на їх місці створювали двомовні з переважанням польської мови.

Така школа в 20-х роках XX століття була відкрита і в с. Устя. Так, в 20-30 роках XX століття тут діяла чотирикласна початкова школа з семирічним навчанням. Учні навчалися в 1 - му класі один рік, в 2 - му - один рік, в 3 - му - 2 роки, в 4 -му - 3 роки.

Після закінчення 4-го класу діти здавали екзамени з арифметики, географії, історії Польщі. Навчання кожного дня розпочиналося читанням молитви "Отче Наш". Молилися по черзі: спочатку католики, потім православні. Якщо в класі були євреї, то під час молитви вони виходили з класної кімнати. Основними навчальними предметами були: арифметика, читання, природа, історія, географія. Навчання велося польською мовою. Лише 1 годину на тиждень виділяли на вивчення української мови. Підручників учні не мали. Читати вчилися по художніх книгах, які мала вчителька. Працював в школі один педагог - пані Квятковська, яка вийшла заміж: за сина місцевого управляючого панським маєтком Юзефа Васькова. Української мови вона не знала. Лише з часом опанувала частково українську мову. Учні відвідували школу 6 днів на тиждень,

а в неділю обов'язково йшли до церкви, де бесіду з ними проводив священик Боткевич.

В цей час в селі існував магазин (склеп), власником якого був єврей Хірік Йось. Згідно пакту Молотова - Ріббентропа 1939 року, Червона Армія 17 вересня 1939 року перейшла радянсько - польський кордон і всю Західну Україну, яка була під Польщею-, було включено до УРСР. Так, село є 1939 році відійшло до СРСР у складі УРСР. Нова влада розпочала свою діяльність з організації управлінського апарату, створення колгоспів, реорганізації освіти. 4 грудня 1939 року указом Президії ВР СРСР було утворено Рівненську область у складі УРСР з центром у м. Ровно, до складу області включили такі повіти:

- Дубнівський;*
- Костопільський;*
- Ровенський;*
- Сарненський.*

Устя було включено до Ровенського повіту.

В 1940 році в селі було створено колгосп ім. Леніна. Ініціаторами створення були: Логвинчук Лукаш (голова колгоспу), Шилан Вакула, Шевчук Марко. 22 червня 1941 року розпочалася Велика Вітчизняна війна. 2 липня 1941 року село було окуповане німецькими загарбниками. Уже першого , дня окупації у селян забирали худобу, птицю, зерно. Під час окупації. село було спалено приблизно на 20 відсотків. Молодь вивозили до Німеччини на примусові роботи. Ось, що розповідає очевидець цих подій І. Омельчук: "В 1943 році мене староста П.Г.Бондар записав у списки, щоб відправити на роботу до Німеччини. Під Соснівкою у лісі (де

сучасний заповідник "Надслучанська Швейцарія") розвідка партизан медведівців відбила нас у конвойних. До 1944 року я переховувався на хуторі у сестри". За допомогу партизанам та загонам УПА було закатовано Бурченю Ольгу, Шилан Параску, сім 'ю Цимбалюків, сестер Марію та Анастасію Шевчуків. Після того, як вся Україна була окупована німецькими військами, на її території було утворено рейхскомісаріат "Україна", який поділився на 6 генеральних округів. Село Устя увійшло до складу округу "Волинь", який , охоплював територію довоєнних Рівненської, Волинської, частину . Тернопільської областей. Центром округу стало місто Ровно. Ця обставина привела до концентрації великої кількості партизанів в навколишній місцевості.

Особливо багато загонів знаходилося у трикутнику Городниця - Новоград - Волинський - Корець, що призводило до постійних сутичок у навколишніх лісах між радянськими партизанами, німецькими гарнізонами та відділами УПА (окремі загони УПА концентрувалися за річкою Случ в сторону с.Більчаки). Використовуючи вдале розташування села, наявність хутірських господарств, вояки окремих загонів УПА ще до 50 років вели боротьбу із комуністичним режимом.

Жителі села розповідають, що в лісах чимало було і мародерів, які грабували селян, В селі були випадки, коли цілі сім 'і по — звірячому були винищені. Одні розповідали, що це зробили чекісти, інші - "бендерівці".

Обставини цієї боротьби ще й сьогодні по - справжньому невідомі, а її історію належить написати в майбутньому, ліквідувавши "білі плями"минушини.

Село в 1945-1991 роках

По війні розпочинається облаштування мирного життя та "радянська", яка була перервана Великою Вітчизняною війною. Відновлює роботу Сільська Рада, а також: йде відбудова колгоспного господарства. У 1947 році в селі уже не було жодного селянина одноосібника. Люди по - різному ставилися до колективізації. Одні охоче йшли до колгоспу, інші бажання такого не проявляли. Тому небажаючих залучали примусово.

В 1951 році в селі створено партійну організацію. На початку 50-х років в хатах селян появилась електроенергія. В 1959 році побудовано клуб, будинок сільради, правління колгоспу, сільмаг, бібліотеку. А також: розширилось будівництво житлових будинків.

В результаті укрупнення колгоспів, до колгоспу ім. Леніна (пізніше перейменовано в колгосп "Заповіт Ілліча") було включено колгоспи сіл Дерманки і Франкополя. Напряма господарства колгоспу льоно — картопляний, зерновий, розвиток тваринництва, вирощування, хмелю.

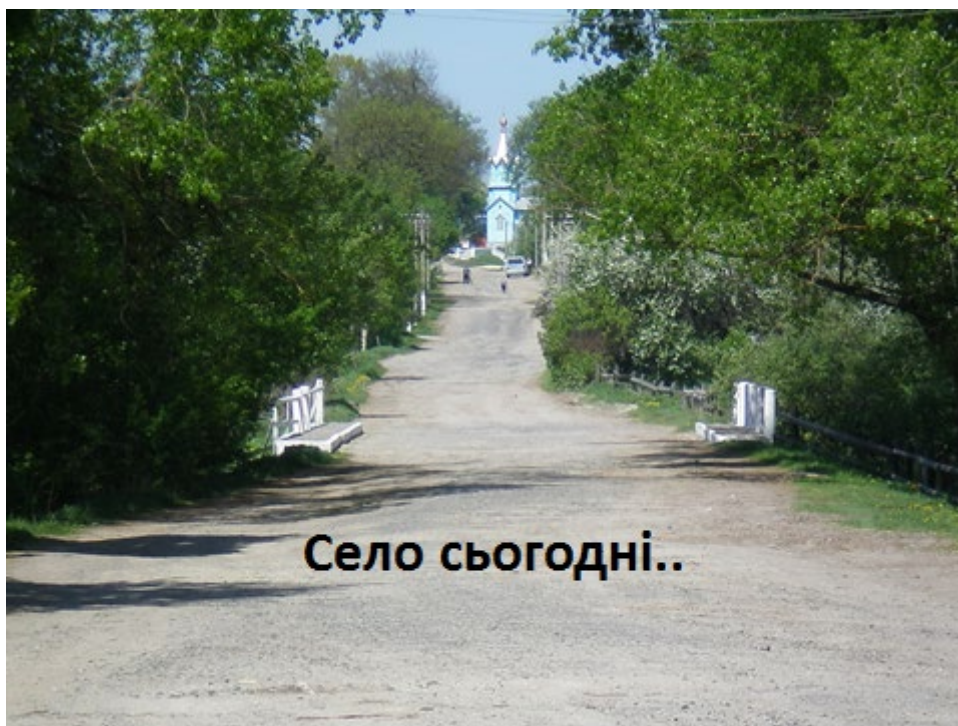
За Радянської влади в результаті реформи с.Устя перебувало в складі Соснівськогорайону до 1961 року, з 1961 по 1967ріку в складі Березніського, з 1967 і до наших днів - Корецького району Рівненської області. Мають мешканці нашого села і нагороди за сумлінну працю та успіхи у виробництві. Так, були нагороджені: доярка Шевчук Г.М. -орденом Леніна, Мазурець М.Х. - "Знаком Пошани", тракторист Трофимчук В.П. - орденом Трудової Слави, Голос Н.Я., Гривенюк М.О., Рибак СІ., Шилан Я. Є., Захлинюк І.С. - медаллю "За трудову доблесть".

Після Великої вітчизняної війни по - справжньому розвивається освіта. В 1946 році в селі було засновано неповну семирічну школу, яка з 1958 року стає восьмирічною, а з 1967 - повною середньою.

У 70-80 роках в селі будується баня, пилорама, їдальня, амбулаторія. При клубі розпочинає діяльність вокально — інструментальний ансамбль "Случани".

До 90 — х років ХХ століття безсумнівно, що обличчя села радикально змінилося, зріс добробут селян, але чимало залишилось і нерозв'язаних проблем. В першу чергу - це дорога до районного центру, яка потребує ремонту та мости через річки Случ та Корчик. Адже, в період весняної повені околиці Закорчик та Суконя відірвані від центру, а це спричиняє багато незручностей для мешканців, особливо дітей, які пропускають заняття в школі.

Село сьогодні (1991-2003 роки)

24 серпня 1991 року Верховна Рада УРСР прийняла історичний документ - Акт проголошення незалежності України, отже, 24

серпня 1991 року перестала існувати УРСР, На політичній карті світу з'явилася нова незалежна держава - Україна. Верховною Радою було вирішено провести республіканський референдум на підтвердження Акта проголошення незалежності. Під час референдуму абсолютна більшість мешканців села Устя (до 90 відсотків) заявила про своє бажання бачити Україну незалежною самостійною державою.

З цього часу починається новий етап в житті селян.

Колгосп "Заповіт Ілліча", який змінив назву на КСП "Устянське", проіснував до 1999 року. В грудні 1999 року створено сільськогосподарський виробничий кооператив "Надслучанський". До кооперативу вступила невелика кількість колишніх колгоспників. Решта селян надали перевагу індивідуальному господарюванню.

Сьогодні в селі працюють також: декілька приватних дрібних підприємств - млин, пилорама, кафе "Юлія" та "Мира" і магазин-кафе "Берізка". В користуванні жителів села - аптека, відділення зв'язку, бібліотека, амбулаторія.

Сумно наводити сучасні статистичні дані щодо кількості населення, адже кількість мешканців села останнім часом стрімко падає.

Погляньмо на статистику, якщо в 1994 році в селі проживало 915 чоловік, то в 1995 - 845, 1996 - 833, 2003 - 780 чоловік.

Отже, сьогодні село Устя - звичайне село, де проживає 780 жителів. Незважаючи на труднощі сучасного буття, селяни бережуть свої традиції та люблять свій рідний край, де жили їх предки та житимуть їх діти, онуки, правнуки.

